

Gondviselő szárnyak

Dobozi Eszter: *Másolhatatlan*

Hogy hányszor olvasom el.

Minden ettől függ.

Az első olvasás még a gondtalan gyönyörködésé. Dobozi Eszter, mint korábbi köteteiben, ezúttal is a rendkívül művészi erejű (akár hatalmút is mondhatnék!) költeményei. A mondat kapcsolások, a versek energiájának kellően gondos elosztása, a nyelv szinte növényi módon burjánzó gyökeressége lapról lapra győz meg arról, ami ma ritkaság, kivételesen tiszta szerkezetű, de nehéz költészetet olvasok.

Pontos rajzolat és jelentésgazdagság. Klasszikus hanghordozás, mint ezekben a sorokban is:

*Ez volt a pont, abonmé té s tova szétfutott
a méla tekintet, a kandi, a figyelő,
napod, hol befogta a szem, az alábukót,
magába szívtá, mint a végtelent, hol elő-
számláltattak az idők, az ég hullámzásai,
békés halmok, mélységek, a síkban magasok:
ma szétomló vályogok s a szekér roncsai,
tarack terem, poshadó gyümölcs alatta sok.*

(Tanyaudvar)

Honnan ez az eredendően gazdag érezetű vers-növény, ez a levélről levélre élőbb megkapaszkodás a többszörös tegnapi, de mindig a mával együtt?

És itt kezdődik a második olvasási rétegbe való kényszerítő leereszkedés. A korábbi könyvek napvilágba emelése is. Már azokban is ott volt ez az eltökéltség. A kemény mozdulat, hogy ne csak ne engedjen, hanem tovább is merészkedjen a magaválasztotta mélybe (magasba?).

Ez már nem könnyű réteg.

ESTER KIADÓ,
2005

Zárt világ. Majdnem elzárt. Nem szabadulok Babits versétől:

Ezek hideg szonettek. Mind ügyesség és szenttelen, csak virtuozitás.

Bár munkában manapság nincs nemesség, ez csupa munka, csupa faragás.

Ha költő, aki lázát árulja: tessék! itt állok cédán, levetközve! láss!: ez nem költészet, de aranyművesség! s bár nem őszinte, nem komédiás.

Minden szonett egy miniatűr oltár, ki vérigéket pongyolán, szeret, az versemet ezután ne olvassa.

Ki hajdan annyi szívek kulcsa voltál, szonett, aranykulcs, zárd el szívemet, erősen, bogy csak rokonom nyithassa.

(Szonettek)

Hermetikus líra Dobozi Eszteré, mint a nagy olaszoké: Ungaretté, Montáléé, Quasimodóé, Umberto Sabaé?

Mit találok a szépség mögött?

Hol van ő a verseiben?

Sehogyse akar megjelenni. Beszélni? Azt egyáltalán nem. Rátalálok az „árulkodó” mégis-vallomásra:

*hallgatni se
beszélni se
birkózni
a makogás lélektelenével
lélekmakogásával*

*se ez nem az
se az nem ez*

.....
egyedül erről:
hogy hallgatni se
beszélni se

(Kísérlet és kísértés)

És itt áttöröm a Babits-féle falat. Nem beszélhetek addig a „mit mond a költő?” tolakodó kérdéstről, míg nem tudom, hol, milyen ellentét föloldásával sikerül ez neki.

És ez a harmadik nekiiramodás.

A harmadik titok-kiolvasás.

A „kimondjam-ne-mondjam” paradoxon után a kontraszthatásokba ütközve.

És éppen Dobozi Eszter az, aki újabb értelmezést ad Nietzsche mottójához: „Mit kívánok leginkább? Kérek még egy maszkot!” Sokat forgattam ezt a végletes írói-emberi, valójában egzisztencialista szituációba ékelődést. Mert van-e belőle menekvés? Biztos, hogy Dobozi Eszter számára sokáig nem volt, vagy legalábbis csak kiegyezés-képpen lehetett. Egy maszkot még csak levehetett önszántából is. De még egyet? Még egy harmadikat vagy amennyit csak kell?

Vagy éppen ellenkezőleg: a veleszületett maszkhoz újabbat, aranykulcsot, szoros zárat, „hogy csak rokona nyithassa”?

Nem kerül le a maszk.

Anélkül már nem uyanazt a költőt olvasnám.

De amögül megszólalva, beszélve? A verseket a hallgatásba állítva? Ebben a kontrasztban minden sikerül. Ilyen magas feszültségben kisajtolódik a halandó lélekből a műhatatlan esztétikai eredmény. A versek így sorakozhatnak büszkén egy sorba: a hajszálfinomra formált művekbe.

Azt hiszem, ezt nevezhetem *Dobozi Eszter-féle költészetnek*.

Így már elmondhatom: a történelem, a régebbi és a tegnapi múlt sebei éppúgy hangot kaphatnak benne, mint a lényegében ontológiai minősíthető kérdések újból megújuló éhsége. Irodalmárok gyakran elég helyén odavetik: metafizikai, filozófiai, ontológiai, intellektuális.

Intellektuális versek a *Másolhatatlan* című kötet darabjai? Igen, talán, nem tudom. Nem. A XX. századi magyar lírában három elsőrangúan intellektuális költőnk van: Szabó Lőrinc, Nemes Nagy Ágnes, Vas István. Ebben a sorrendben. Az intellektuális egyben annyit is jelent: racionális, analitikus.

Dobozi Eszter túl is, innen is van ezeken a kategóriákon. Ahogy a merőben emocionális megközelítési módokon szintén. A tudat alatti mélységekből előtörő archetípusok megjelenítésével van dolgom. Sötét árnyalakok ezek. A különös, hogy még hazaiak és alföldiek is azok a fájdalmak, kegyetlen lidércek, amelyek a költőt meglátogatják:

Vasöklök sorban az asztal lapján. A görcs sem ránthat ily feszesre burka ujjakat, erőfitogatón, ahogy a düb, harag szorítja-nyomja őket. Rajtuk még a göb is vörösen lüktet.

.....

Tiéd azóta az intelem: itt merő veszély az otthon, s félni kell bazádban is.

(Félni kell)

Az *Enumeráció* című versben egész nemzedéksor romlását számolja el a vízió, s itt a végkövetkeztetés már az etikailag is ítélkező költőé:

te jól tudod, öngyilkos s szívhalott: a sógorok – ötvenhat s hatvanegy pecsétje ez, az üldözött tépett szőr- s hajszállanként fogy el, agitátorok, pofozók, föld- s házfoglalók: jön veterán-özön; míg üggyel-bajjal lámpást gyújt nagyanyánk, így kiált: nincsen számodra hely fiú, gazoké a világ.

Egyik sötét, alvilági döbbenet a másikat követi Dobozi Eszter tudatában és versében.

Ilyen korban élünk és élünk itt Magyarországon? Nem azért kérdezem, mert bizonyítékra várok. A könyv szív-véreztető hajthatatlansága éppen elég bizonyíték.

Súlyos könyv a *Másolhatatlan*. Mintha azt sikoltaná: semmi vigasz.

Csak azt ne mondja valaki, hogy két-ségbeesett, hogy elmondó, remény-föladó.

Ha az olyan darabokat átélem, mint a *Lappangani*, a *Testamentum*, a *Se út, se föld*, az *Ikon*, a *Felvilág*, a *Jeremiáda*, az *Anteusz panasza* és a többi, hirtelen olyan fölisme-

résben van részem, hogy itt egy gondvise-lő szellem, egy férfias tartásában is gond-viselő női lélek szárnyai terülnek ki véde-kezőn és védelmezőn fölem.

TORNAI JÓZSEF

„Az Isten is ének”

Fazekas István: *Vigasztaló*

Fazekas István leg-újabb versesköte-tének címe: *Vigasztaló*.

Vajon kiket és miért akar vigasztalni a költő? És a legfontosabb kérdés: hogyan? Ezek a kérdések fogalmazódtak meg bennem először, amikor megtudtam a szerző-től, hogy ezt a beszédes címet szánja új könyvének. A vigasztalás Fazekas István számára hasonló jelentésű lehet, mint Illyés Gyulának a bartóki zene vigasza: „Te megbecsülsz azzal, hogy fölfeded, / mi neked fölfedetett, / a jót, a rosszat, az erényt, a bűnt – / te bennünket növesztel, azzal, / hogy mint egyenlőkkel beszélsz velünk. // Ez – ez vigasztal! / Beh más beszéd ez! / Emberi, nem hamis!” Fazekas István ebben a könyvében föltárja mindazt, amit ő jónak, rossznak, erénynek vagy bűnnek tart, és tiszta hangú versekben tárja elének, erőt adva – nemcsak a kétségbeeséshez, hanem annak felismeréséhez is, hogy sok minden-nen változtatnunk kellene, ha egy átlátha-tóbb világban és egy otthonosabb hazában szeretnénk élni.

Fazekas Istvánnak ez a negyedik önálló könyve, azon belül a harmadik verseskötete. Mind a négy könyvet a miskolci Felsőmagyar-ország Kiadó adta ki. Legutóbbi, *Diáknaplóm (1981–1985)* című prózai munkáját 2001-ben vehették kezükbe az olvasók. Felnőtt fejjel és diákszívvvel alkotta meg Fazekas István ezt a vékony könyvet. Melengető emlékü diáksze-

FELSŐMAGYARORSZÁG
KIADÓ, 2006

relmek, mosolyt fakasz-tó diákcsínyek sorakoz-nak benne – olyan törté-

netek, amelyek minden valahai középiskolás közös élményei. De bizonyos fejlődési re-gényként is olvashatjuk a *Diáknaplóm*-at: Faze-kas István, a kisvárdai Bessenyei György Gimnázium tanulója eljut annak felismerésé-ig, hogy az őt körülvevő társadalmi rendszer a valóságban egyáltalán nem olyan nagyszerű, mint amilyennek a tanárai – kényszerből vagy meggyőződésből – állítják. Emellett az évek során fölfedezi magának azt az irodalmi örök-seget is, amelynek folytatója kíván lenni a ver-sei által. A naplóbejegyzések között versekkel is találkozhatunk: Ady Endre, Sinka István, Nagy László és Ratkó József verseivel és olya-nokkal, melyeket maga a szerző alkotott gim-nazista fejjel – közülük kettőt viszontlátha-tunk a *Vigasztaló*-ban is.

Fontos csomópont ez a verseskötet Faze-kas irodalmi pályáján. Érkezési és kiindulási pont egyszerre. Az eddigi eredmények ösz-szegzése, kiteljesedése, de új lehetőségek nyi-tánya is. A versek egy része a folytonosságot mutatja, a korábról ismert hangot és tematikát folytatva. Legutóbbi, 1998-as versesköte-téből kilenc verset sző bele a *Vigasztaló* szöve-tébe. Ezek többnyire sikeresen beilleszkednek az újak közé, de némelyiknél érezhető, hogy megírásuk idején a szerző még nem volt ugyanarra a teljesítményre képes, mint az újabb költemények megírásakor. Gyakran

hangzik el Fazekas István versei kapcsán az, hogy Sinka István költészete hatott rájuk. Ezt maga a költő is vállalja, hozzátéve, hogy már akkor is így volt, amikor Sinka verseit még nem is ismerte... A *Vigasztaló* című kötetben is olvashatunk olyan verseket, melyek szoros rokonságban állnak Sinka István világával, de ez a rokonság már sokkal inkább tematikai, semmint nyelvi természetű: világképük hasonló, képi világuk más. Látnunk kell viszont azt is, hogy – az előzőekhez képest – ebben a kötetben jóval kevesebb olyan vers van, amire azt mondhatjuk, hogy a Sinka-versek hatása érződik rajtuk. Új utak nyílnak a *Vigasztaló*-ban. Új témák, új formák és új műfajok jelennek meg: korábban például nem olvashattunk sem prózaverset, sem haikut, sem pedig gyerekverseket Fazekas Istvántól. Hogy az új utak merre fognak vezetni, azt a jövőbeli Fazekas-kötetektől tudhatjuk majd meg. Egy biztos: Fazekas Istvánt innentől nem tekinthetjük többé versíró ügyvédnek. Ő egy olyan költő, aki mellesleg ügyvédként is dolgozik.

Vegyük sorra azokat a szólamokat, melyek végül egységes művé állnak össze a *Vigasztaló* hat fejezetében. Fazekas István közéleti versei ahhoz a kiveszőben levő irodalmi hagyományhoz ragaszkodnak, melynek középpontjában az a feltevés áll, hogy a költőnek feladata van, és mert feladata van, ezért felelőssége is van. A költők legnagyobb feladatát (és felelősségét) József Attila így fogalmazta meg: „Te jól tudod, a költő sose lódit: / az igazat mondd, ne csak a valódit.” Ma, amikor a valóság egyre inkább elfedi az igazságot, különösen érvényesek ezek a sorok. Ezt kell tehát a költőnek szem előtt tartania, hogy – Szabó Lőrinc kifejezésével – „hasznos akarát” lehessen. Fazekas István közéleti témájú versei sötét színekkel festik le a magyar valóságot. Ugyanarról beszél, ha elégikusan fogalmaz: „Észméit, mint őrtüzeket, / széttaposta ez új rablók kora, / és mi valaha benne az / élet volt, most lenézett babona” (*Apám*), ha ironikus hangot üt meg: „Magyarország / kocsmahaza, / borvirágos / az ajtaja” (*Újévi köszöntő*, 2006), de kíméletlen, szinte nyomasztó köz-

vetlenséggel is el tudja mondani ugyanezt a borítón is olvasható szabad versében: „Az önzés butító dögszagát / hordja a szél, / szemünkre hályogot tapaszt, / csak az nő bennünk, / amitől összeroppanunk, / zsugori szívünk / csak zsugorodni tud, / reményeink / undok alkuk, / s minden alkunk / megalkuvás” (*Harag*).

Fazekas István költészetének legjellemzőbb témája a család és a múlt. Korunkban, amikor a családok úgy hullnak szét, *mint oldott kéve*, az a hűség, amellyel a költő nagyszüleit, élő és eltávozott rokonait versek tárgyává teszi, példát adhat a mai embereknek a család mint érték és mint életmodell fontosságáról. Néhány jellegzetes cím: *Apám; Irma néném; Öreganyám; Asszonyom; Ósanyám; Dédapám sírjánál*... A nagyszülőkről és a rég halott rokonokról szóló versek többek afféle lírai portrénál, megkésett nekrológnál. Ezekben benne van egy letűnt paraszti világ képe is, melynek talán az utolsó képviselői voltak azok az emberek, akiről Fazekas István versei hírt adnak. A költő csöndes szomorúsággal veszi tudomásul, hogy az a világ, melyben ősei otthon érezték magukat, már nincsen sehol: „Beomló kutaknál / elárvult itatók, / nincs itt gyereksírás, / kihalt innen a csók. // Csak öregek vannak, / kiknek már int a tél, / nyári szellőktől is / csontjukban jég zenél” (*Falu*). Nostalgiaiával tekint vissza gyermekkorának jellegzetes helyszíneire: „Ó, hányszor néztem meg itt / gyermekarcomat, / láttam mögötte felhők / suhanását, / minden felhőn elszállt / egy-egy boldog gondolat” (*Egy régi kútnál*). „Hová tűntek a szekér-döccentő, régi dülőutak? / Hová az ismerős lábnyomok? / Egykori madaraim merre bolyongnak, / bajkiáltó dalukkal / merre szálltak?” (*Szülőföldemen*). Fazekas István tehát izzig-vérig népi költő, vállalva még a korszerűtlenség vádját is.

Újabb nagy csoportot képeznek a szerelmes versek, melyek külön ciklust kaptak a kötetben. Kendőzetlenségük sosem válik öncélúvá, mindig őszintének érezzük sorait. A népdalokból ismerős „képbe rejtett tartalom” int vissza az olyan sorokból, mint: „mandarin illatú / ékes combjaidal óvott fész-

ked, / és édesebb az, / mint az akácméz, / tom-
porodon már csókjaim / dobrokolnak, / indul-
nának lángokban táncoló / bibéd felé” (*Éne-
kek éneke*). Vagy: „Eszelősen bámul a Hold, /
megérintem vállad, melled, / kagylóként
kinyílt húsodba / elültetném a szerelmet”
(*A fűrdőző Éva*).

Ugyancsak külön ciklust alkotnak a gye-
rekversek, melyeket Fazekas István a kislány-
inak, Annának és Lilinek írt. Két versének
a főszereplője nem más, mint Fazekas Anna.
(Az *Anna irkájából* című vers első sora magá-
tól a címszereplőtől származik, a folytatás már
az édesapjáé: „Ablakomban vörösfenyő, /
egyik ága szobánkra nő, / mikor a szél nyúj-
tózta, / ablakomat kocogtatja.”) Istenes
versekből is többet találunk a könyvben.
Ezekben egy antropomorfizált istenképpel ta-
lálkozunk, ami leginkább József Attilára em-

lékeztet. Az Istennel való *beszélgetés* szép ha-
gyományát folytatja a költő. Az *Írlak téged* má-
sodik versszaka így hangzik: „Ki a dalhoz sze-
gődött el, / annak az Isten is ének. / Így
vagyok én Veled, Uram. / Verset írok: írlak
Téged.”

2006. június 14-én a százhalombattai
könyvtárban emlékezetes könyvbemutatót
tartottak. Fazekas István verseskötetét Pozs-
gay Imre ismertette a nagyszámú közönség-
gel, Szabó András értő előadásban szólaltatta
meg a költeményeket, a rendezvény moderá-
tora pedig e sorok írója volt. Ott mondta el
Fazekas István az ars poétikáját, miszerint az
a jó vers, melynek aranyfedezete a megélt élet.
Elmondhatjuk, hogy ezeknek a verseknek va-
lóban a megélt élet adja a hitelét.

VÉGHELYI BALÁZS

A többoldalúság jegyében

N. Horváth Béla: *József Attila: Egyéniség és valóság*

szerző ezúttal Jó-
zsef Attiláról szóló
negyedik könyvével lép
olvasói elé.

Az elsőt 1992-ben adta közre, a második
két évvel később hagyta el a nyomdát, 2002-
ben követte ezt harmadik kötete, néhány hó-
nappal ezelőtt pedig azokat a megfigyeléseit
foglalta egységbe, amelyek legtekintélyesebb
részét adják szakmai törekvéseinek Az „Egy,
ki márványból rak falut” is annak a versnek
egyik sorát viseli címlapján, amelyik szerzőjé-
nek azt a kutatási irányát képviseli, amelyre al-
címével is utal: „József Attila és a folklór”.
Közvetlenül kapcsolódik ehhez *A betedik*,
amelyhez kötetcímnem is a szóban forgó vers-
nek a címét választotta. A *József Attila* – érte-
lemszerűen – végső soron az életmű egészét
választja tárgyául. Ezekből az adatokból
ugyanakkor tévedés volna arra következtetni,

NAP KIADÓ,
2006

hogy „főhősének” javá-
ra egyoldalúan elfogult
irodalomtörténészt kell

N. Horváth Bélában látnunk. A megértésnek,
illetve gondolatai megértetésének az igénye
viszont valóban erős benne. Elsősorban érté-
kek felmutatására törekszik, ítéleteiben hig-
gadtság jellemzi. (Még az egymással indula-
toktól sem mentesen szembe forduló volt két
jó barát – Illyés Gyula és József Attila – egy-
máshoz való viszonyáról szólva is rendre az
egymásba bonyolódott szálak tárgyilagos
megvilágítására törekszik.)

Kiegyensúlyozottság érvényesül munkás-
ságában ott is, ahol József Attilának a „népi-
urbánus” konfliktussorozatban játszott szere-
pét értelmezi. A kötetnek csaknem a felét
valamiképpen ebbe a tárgykörbe vágó tanul-
mányok adják, ezek éppoly kevésé hagyják fi-
gyelmen kívül az útját kereső fiatal költő szár-

mazásának a magyar falu világába kötő szálait s a jobboldali reformtörekvések irányában tett lépéseit vagy a népköltészet esztétikai értékei iránt érzett vonzalmát, mint amennyire a korabeli zsidó polgári-értelmiségi elit köreitől kapott szemléletet befolyásoló hatásoknak a fontosságát sem becsüli alá.

Távolabbról illik ehhez a tárgykörhöz a József Attila szerelmi életének szempontjából kiemelkedő fontosságú Gyömrői Edit-kapcsolatnak több szempontból is érdekes vizsgálata (beleértve ebbe a *Szabad ötletek jegyzékének* tárgyalását), valamint az évtizedeken át még csak meg sem említett freudomarxizmus ismertetését (elsősorban Wilhelm Reich érdekes alakjának megrajzolásával).

Megbízható, haszonnal forgatható könyvet adott a szakma és az olvasók számára N. Horváth Béla. Aki szigorúságra hajlik, szóvá teheti, hogy szívesen elégitette volna ki jobban „tudománytörténeti” érdeklődését is: ha több szó esett volna helyenként arról is, hogy mikor és kiknek a részvételével jutott ilyen vagy olyan álláspontnak a kialakítására a tudomány. Hiszen – különösen

Szabolcsi Miklós és Tverdota György igen nagy anyagot hasznosító munkásságának köszönhetően – ez nem igényelt volna aránytalanul nagy többletmunkát, ugyanakkor egy fokkal mozgalmasabbá tette volna a szöveget. (József Attila időszemléletének tárgyalása pedig kínálta is a részleges vita lehetőségét.)

Egyvalamit kell még – úgy gondolom – szóba hozni. A könyv címe jól hangzik, nagyobbbrészt azonban mást ígér, mint amit ad. A szerző „A szocializmus mélylélektana” című fejezetben – tartózkodóan – ismerteti is a költőnek ilyen cím alatt megjelent gondolatsorát, rámutatva arra, hogy abban „a szocializáló–marxizáló fogalmak után, illetve azok mellett pszichológiai, szexuálpeszichológiai kifejezések válnak a szöveg domináns elemeivé”. Arról ugyanakkor, hogy ebben a kötet jellegadójjára ismerhetnénk – s egyáltalán, hogy ez a fejtegetés költészetével azonos színvonalat ért volna el –, nehéz lenne igenlően nyilatkozni.

TAMÁS ATTILA

„Mátyás király útján”

Beksics Gusztáv

Válogatta, a bevezetést és a jegyzeteket írta: Müller Rolf

hagyományszakadás utáni magyar társadalomban nagy élmény

olvasni egy olyan válogatást, amely egy fiatalemberen át éreztetni azt, hogy a múlt, a történelem megértése és megértetése nem veszett el! S azt is, hogy a marxista és posztkommunista történelemhamisítás, a később születés kegyelmének ostoba „bölcsessége” nem tudott minden személyiség esetében győzni!

ÚJ MANDÁTUM,
BUDAPEST, 2005

A dualizmus korával különösen mostohán bánt a „tudományos” történet-

írás és annak mai utóda. Egyszerűen csak azért, mert bonyolultabb és ellentmondásosabb volt annál, semhogy a primitív marxista klisékkel *egyértelműen* megítélhető lett volna! Ebben a világban szétválaszthatatlanul és szinte egyénileg sajátos „vegyületekben” kavargott a múlt és a „modernizáció”, a klasszikus liberalizmus, a konzervativizmusok sokfé-

lesége és a nacionalizmus (hazafiság). S a „szokásos” társadalmi egyenlőtlenségek és igazságtalanságok mellett ugyanakkor „tombolt” a személyes és politikai szabadság, némi pontokon való politikai korlátozás meg-létével. A „boldog békeidők” kifejezés jelzi a „nép” későbbiekre reflektáló, a „tudomány-nál” nagyobb bölcsességét.

Müller Rolf – valószínűleg nem csak Beksics Gusztáv írásain keresztül, és azok-ból – megértette a kor „szellemét”, és mentes maradt a szokásos „objektívnek” ál-cázott ítélezésektől. Tárgyszerűen és jól tagoltan válogatva, minden érdeklődő számára érthetően mutat be egy „exempla-rikus” életművet. Beksics Gusztáv „dok-trinér” liberális volt, elvileg állt szemben az állagörző vagy katolikus konzervativizmus hatalmi törekvéseivel, de mindenhol „libe-rális konzervatív” lett, ahol és amikor a történelmi Magyarország magyarnak meg-tartásáról volt szó!

Magyar középosztályt és városokat akart, minden értékes, önként asszimiláló-dó honfitársunk problémátlán befogadása révén. Számára azért nincs „zsidókérdés”, mert a zsidók „grammatikailag” a történel-mi ország egységét segítik elő. S ugyan-éért – bár eredetileg katolikus kispapnak indult – ellenszenves számára minden, a nemzetet félretoló katolikus–agrárius szer-vezkedés, amely a magyarság és a magyar állam európai (nagyhatalmi) versenyképes-ségét gyengíti (hitbizomány pl.). Mert Beksics Gusztáv szerint a magyarság 70–80%-os többséggé növekedése a szép jövő biztosítéka. Elutasított ugyan minden erőszakos eszközt a magyarosodást illetően – tudta, hogy bizonyos nemzetiségi tömb-területek nem lesznek magyarrá! –, de abban hitt, hogy mint egykor a nemesség elsőprő többségénél, szellemileg – kötődés-ben (lojalitásban) a magyarság még ott is biztosítható. Ha a magyarság egyben a ci-vilizáció képviselője lesz (városok, értelmi-ség). Egybeesik ez a szemlélet az egykori európai „fehér” gyarmatosítás ideológiá-jával!

Beksics ezért a célért nemcsak hatékony és korszerű liberális magyar jogállamot akart (rendkívül sokat foglalkozott a jogbiz-tosítással – európai kitekintésben is), ha-nem öntevékenyen eleven társadalmat is, amely realistán viszonyul a bonyolult dua-lista helyzethez. Itt van a mások „konzerva-tív” szempontja Beksicsnek. Helyesnek, sőt öröknek tekinti a dualista Monarchiát! S minden érvet felhoz a védelmére. Tehát Beksicset – sok szempontból – értékel-vi/eszmei alapon, de struktúravédő, „kon-zervatív” politikusnak – gondolkodónak is tarthatjuk.

Ám a „részletkérdésekben” égett benne a folytonos „haladás” vágya. Székelyföldi képviselőként állandóan a régió fejlesztésé-ért is harcolt, az egyházpolitikai törvé-nyek ügyében pedig minden intellektuális erejét bevetette. Az oktatás fontosságát nála kevesebben hangoztatták energikusab-ban. A példák folytathatók: Beksics „Má-tyás király útján” akarta látni Magyar-országot!

S miközben szüntelenül „izgatott” a „ha-ladásra”, elvetett mindenféle társadalmi „iz-gatást”. Fellépett az antiszemitizmus, a „schulvereines” pángermán törekvések ellen, ahogyan a szocialista–anarchista propaganda vagy az „ultramontán” katolikus szervezkedés ellen is harcolt. Meg akart tehát előzni min-den felforgatást – azért, hogy a liberálist pol-gári szabadság maradjon. Elképesztő erő-feszítéssel gyűjtött minden információt, tudást a gyarapodó s a történelmi hazát meg-őrizni tudó győztes magyarság érdekében.

Mit jelképez a Müller Rolf által kö-zérthetően „feltámasztott” Beksics Gusztáv? Egy csodálatos nagy építkező kor-szakot, amelyben óriási értékek és tartalékok halmozódtak fel, az „adys” válság-érzetek ellenére! Az ezzel a korrall szem-ben végzetesen győztes, ám ugyanakkor biztosan katasztrófás utópiák valóságának évtizedei után sokan nem is értik a ma-gyarság e normális polgári kamaszkorát. Pedig ez a kor szabadságot adott az őt ta-gadó utópiás értékelvűségnek is. Tehát ké-

pes volt a minőség befogadására. A XX. századi szélsőbal és szélsőjobb eszmékkel ellentétben.

A mai magyar társadalom tisztességes többségének szüksége van saját történelmi „feredőzéseire”, abban való megmártózásokra, amelyet atyái kevesebb téves öntudattal, de

nagyobb bölcsességgel folyton készítettek. Beksics Gusztáv, minden szokásos emberi és politikai esendősége ellenére, nagy felfrissülést is tud nyújtani a múltban gyökereket kereső magyar embernek. ✠

TŐKÉCZKI LÁSZLÓ

A Hitel szeptemberi számának szerzői

Albert Zsuzsa (1932) Budakeszi
Bónis Ferenc (1932) Budapest
Cs. Nagy Ibolya (1946)
Debrecen
Csoóri Sándor (1930) Üröm
Ébert Tibor (1926) Budapest
Fecske András (1947) Budapest
Fecske Csaba (1948) Miskolc

Gál Éva Emese (1955)
Szatmárnémeti
Kurucz Gyula (1944) Budapest
Madár János (1948) Tokaj
Nagy Gábor (1972) Vaszécheny
Nagy Gáspár (1949) Budakeszi
Oláh András (1959) Mátészalka
Simon Zoltán (1950) Budapest

Szijártó M. István Budapest
Tamás Attila (1930) Debrecen
Tornai József (1927) Budapest
Tőkéczi László (1951)
Budapest
Tőkés László (1952) Nagyvárad
Véghelyi Balázs (1983)
Százhalombatta